

فی الجُمْل و ما یَتَّبِعُهَا (۱) الجمله قول تَضَمَّنْ کَلِمَتَيْنِ باسناد (باء=مصاحبت) فهی اعمُّ من الکلام عند الاکثر (۲) فان بُدِئَتْ باسم فاسمیهُ نحو زید قائم و ان تصوموا خیر لکم و ان زیدا قائم اذ لا عبرةً (=اعتناء) بالحرف (۳) او بفعل ففعلیهُ کقام زید و «هل قام زید» و «هالا» (۵) زیدا ضربته» و یا عبد الله (۴) و «ان احدٌ من المشرکین استجارک» لان المقدر کالمذکور (تعلیل برای فعلیه بودن مثال آخر است) ثم ان وقعت خبرا فصغری (۶) او کان خبرُ المبتدا فیها جمله فکبری نحو «زید قام ابوه» ف «قام ابوه» صغری و الجمیع کبری و قد تكون صغری و کبری باعتبارین نحو زید ابوه غلامه منطلق و قد لا تكون صغری و لا کبری کقام زید.

- (۱) احکامی که مترتب بر جمله میشود
 - (۲) بعضی قائل به ترادف و تساوی جمله و کلام هستند (مثلا حدود ۲۰ درصد) و بقیه قائلند که جمله اعم از کلام است و میگویند که کلام، قولی است که مقصود بالذات باشد اما جمله قولی است که اعم از آن است که مقصود بالذات باشد یا نباشد.
- جاء الذی ابوه قائم
- علت آوردن ابوه قائم چیست؟ برای رفع ابهام الذی است بنابراین مقصود به غیر است اما کل جاء الذی ابوه قائم، مقصود بالذات است.

فهی ... این پس از کدام پیش به دست آمد؟ ?

- فاء متفرع بر عام آوردن جمله ماقبل است و متفرع بر لفظ خاصی نیست.
 - (۳) میگوید که ان جزء نواسخ است و جزء کلام نیست و اعتنایی به آن نداریم.
 - (۴) تقدیر جمله ادعوا یا عبدالله است که فعلیه است
 - (۵) هلا = هل لا تحذیه است و کل جمله به معنای چرا زید را زدی است.
 - (۶) خبر برای هی محذوف است و مرفوع اما باید صغری بخوانیم یا صغری
- الف صغری الف تأنیث است و اصلا الف تأنیث حرکت نمیگیرد و در مثال هدی این الف که در آخر داریم منقلب از یاء است و حرکت میگیرد پس صغری صحیح است.

حالات مختلفه جمله:

۱. جمله صغری

جمله ایست که خبر برای مبتدا قرار میگیرد. (جمله خبریه)

▪ زیدٌ قامٌ

▪ زیدٌ ابوه قائمٌ

۲. جمله کبری

جمله اسمیه ای که خبرش جمله باشد است. (جمله ای که جمله خبریه در آن واقع شده باشد)

▪ «زیدٌ قامٌ»

۳. هم صغری و هم کبری

جمله ای که از یک جهت صغری باشد و از جهت دیگر کبری باشد.

▪ زیدٌ ابوه غلامه منطلقٌ (زید پدرش غلام پدرش رونده است)

زید (مبتدای اول) ابوه (مبتدای دوم) و غلامه منطلق (خبر) ابوه غلامه منطلق (خبر برای مبتدای اول)

۴. نه صغری و نه کبری

تمام جملات فعلیه و جملات اسمیه که خبرش مفرد است، نه صغری هستند و نه کبری

▪ زیدٌ قائمٌ

▪ قامٌ زیدٌ